

Nr 102

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag angående ändrad lydelse av 62 § lagen den 31 mars 1955 (nr 183) om bankrörelse; given Stockholms slott den 1 april 1966.

Under åberopande av bilagda, i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen att anta härvid fogade förslag till lag angående ändrad lydelse av 62 § lagen den 31 mars 1955 (nr 183) om bankrörelse.

GUSTAF ADOLF

G. E. Sträng

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås en ändring i bestämmelserna om affärsbankernas inlåningsrätt, som syftar till att öka bankernas möjligheter att lämna bostadskrediter.

Förslag
till
Lag
angående ändrad lydelse av 62 § lagen den 31 mars 1955 (nr 183) om
bankrörelse

Härigenom förordnas, att 62 § lagen den 31 mars 1955 om bankrörelse¹ skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

62 §.

Bankaktiebolag äger — — — — — beskaffenhet; samt g) intill ett sammanlagt belopp, motsvarande högst tre gånger bolagets eget kapital och högst <i>tvåhund-</i> <i>ra</i> miljoner kronor, fordringar, för vilka säkerheten utgöres av fullgoda inhemska — — — miljoner kronor. Såsom inlåning — — — — — pantförskrivna medel. Bankbolag äger — — — — — bolagets aktiekapital.	g) intill ett sammanlagt belopp, motsvarande högst tre gånger bolagets eget kapital och högst <i>sjuhund-</i> <i>ra</i> miljoner kronor, fordringar, för vilka säkerheten utgöres av
--	---

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

¹ Senaste lydelse av 62 § se 1965: 219.

*Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet på Stockholms slott den 25
mars 1966.*

N ä r v a r a n d e:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena NILSSON, statsråden STRÄNG, ANDERSSON, LINDSTRÖM, LANGE, KLING, EDENMAN, JOHANSSON, HERMANSSON, HOLMQVIST, ASPLING, SVEN-ERIC NILSSON, LUNDKVIST, GUSTAFSSON.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Sträng, anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter fråga om *ändrade regler för affärsbanks inlåningsrätt* och anför.

Inledning

Svenska bankföreningen har i skrivelse den 28 februari 1966 hemställt om ändring av bestämmelserna i 62 § första stycket lagen den 31 mars 1955 (nr 183) om bankrörelse (banklagen) så att begränsningar i inlåningsrätten avskaffas för så vitt de inlånade medlen placeras i bottenlån i bostadsfastigheter m. m.

Över bankföreningens framställning har efter remiss *yttranden* avgetts av bankinspektionen, bostadsstyrelsen, poststyrelsen, fullmäktige i riksbanken och fullmäktige i riksgäldskontoret, kreditinstitututredningen, Svenska sparbanksföreningen samt Sveriges jordbrukskassaförbund.

Gällande ordning

Affärsbanks inlåningsrätt regleras genom 62 § banklagen (ändrad senast genom SFS 1965: 219). Enligt detta stadgande är rätten att ta emot inlåning begränsad till summan av dels viss del av bankens tillgångar, dels ett belopp som står i visst förhållande till bankens eget kapital. Inlåning, som placeras i vissa slag av tillgångar, är således inte underkastad begränsning. Sådana slag av tillgångar brukar betecknas som täckningsfria. Med eget kapital avses aktiekapital, reservfond och dispositionsfond, s. k. fria skatfonder samt vinstbalans och andra jämförbara fondavsättningar. Vid bestämmande av inlåningsrätten får emellertid även medräknas s. k. förlagsbevis i den utsträckning som närmare framgår av 62 § sista stycket.

Såsom helt täckningsfria betraktas vissa i 62 § första stycket a)—d) an-

givna tillgångar, exempelvis inneliggande kassa och hos riksbanken, på postgiro eller i annan bank innestående medel samt — intill marknadsvärdet, dock högst nominella värdet — svenska statens skattkamarväxlar och s. k. guldkantade obligationer med en återstående löptid av högst fem år.

I 62 § första stycket e)—g) upptas vissa placeringar, som endast delvis eller i viss utsträckning är täckningsfria. Hit hör exempelvis guldkantade obligationer med längre återstående löptid än fem år och andra inhemska obligationer av fullgod beskaffenhet. Dessa tillgångar är täckningsfria till tre fjärdedelar av marknadsvärdet, dock högst tre fjärdedelar av nominella beloppet. Till de i viss utsträckning täckningsfria placeringarna hör enligt 62 § första stycket g) fordringar, för vilka säkerheten utgörs av fullgoda inhemska obligationer — beräknade till marknadsvärdet, dock högst nominella värdet — eller av in-teckning, inom 60 % av senast fastställda taxeringsvärdet, i vissa fastigheter eller tomträtter. För täckningsfriheten beträffande de i 62 § första stycket g) angivna placeringarna gäller ett sammanlagt maximum, motsvarande tre gånger bankens eget kapital, dock högst 200 milj. kr. De in-teckningar, som det här är fråga om, skall gälla i jordbruksfastighet eller i bostads- eller affärsfastighet inom område, för vilket stadsplan eller byggnadsplan fastställts, eller i tomträtt till bebyggd fastighet om den byggnad eller de byggnader, som tillhör tomträtten, är avsedda väsentligen för bostadsändamål.

Den inlåning, som inte motsvaras av täckningsfria placeringar, får högst uppgå till ett belopp motsvarande fem gånger det egna kapitalet, om detta inte överstiger 5 milj. kr., och annars till ett belopp av 25 milj. kr. ökat med tio gånger skillnaden mellan det egna kapitalet och 5 milj. kr.

För sparbanker och centralkassor för jordbrukskredit (jordbrukskassorna är förhindrade att driva självständig inlåningsrörelse) finns bestämmelser om inlåningsrätt i 27 § lagen den 3 juni 1955 (nr 416) om sparbanker (ändrad senast genom SFS 1965: 220) resp. 34 § lagen den 25 maj 1956 (nr 216) om jordbrukskasserörelsen (ändrad senast genom SFS 1965: 221). För sparbanker gäller att inlåningen skall stå i viss relation till sparbankens fonder. Föreskrifterna är emellertid mindre restriktiva för sparbankerna än för affärsbankernas del.

Svenska bankföreningen

Bankföreningen erinrar inledningsvis om att fordringar med säkerhet av bottenin-teckningar i bostads- och affärsfastigheter eller i tomträtt till bostadsfastighet enligt 62 § banklagen i dess ursprungliga lydelse räknades som täckningsfria i den mån de — tillsammans med fordringar med säkerhet av obligationer — inte uppgick till högre sammanlagt belopp än tre gånger bankens eget kapital, dock högst 100 milj. kr. Sistnämnda beloppsgräns höjdes efter framställning av bankföreningen till 200 milj. kr. genom

lagändring år 1963 (prop. 1963:165, B:oU 24, rskr 281, SFS 1963:181). Att reformens omfattning begränsades på sätt som skedde, heter det vidare i framställningen, har sin förklaring däri, att bankföreningen inte ville ifrågasätta annat än en uppmjukning av täckningskravet i avvaktan på resultatet av den översyn av inlåningsrättsreglerna, som den då nyligen tillsatta kreditinstitututredningen skulle verkställa. Bankföreningen räknade också med att kreditinstitututredningens arbete skulle bli slutfört inom jämförelsevis kort tid.

Enligt vad bankföreningen numera inhämtat, heter det fortsättningsvis, torde det emellertid dröja rätt länge innan utredningens slutbetänkande kommer att framläggas. Samtidigt har anspråken på bostadskrediter i affärsbankerna ökat i än snabbare takt än förut. Bankföreningen nämner som exempel att, på grund av det ansträngda läget på kapitalmarknaden, totalbeloppet av »infrusna» bostadsbyggnadskreditiv stigit med drygt 1,2 miljarder kr. från slutet av januari 1963 till motsvarande tid år 1966.

I den situation som sålunda inträtt är det enligt bankföreningens uppfattning nödvändigt att 1963 års provisoriska reform av banklagens inlåningsbestämmelser fullföljs genom att affärsbankerna ges samma obegränsade täckningsfrihet för bostadskrediter mot botteninteckning som gäller för sparbanker och centralkassor för jordbrukskredit. Detta anses inte komma att leda till fara för insättarnas säkerhet. Ej heller anser föreningen någon risk föreligga för konflikt med kreditinstitututredningens blivande förslag. Enighet sägs råda inom utredningen om principen att täckningskraven för olika slags placeringar bör vara desamma för alla typer av kreditinstitut.

Bankföreningen hemställer slutligen att Kungl. Maj:t förelägger riksdagen förslag till sådan ändring av 62 § första stycket banklagen att fordringar med inteckningssäkerhet hänförs till den helt täckningsfria sektorn i samma utsträckning som skett i lagen om sparbanker och lagen om jordbrukskasserörelsen.

Remissyttrandena

Bankföreningens framställning har inte mött motstånd såvitt gäller den huvudsakliga frågan om lättnad i täckningskraven för bostadskrediter.

Bostadsstyrelsen, som betonar att bankföreningens framställning syftar till att ge affärsbankerna större möjligheter att lämna krediter för bostadsändamål, finner det väl motiverat att dessa banker får samma täckningsfrihet för ifrågavarande fordringar, som sparbanker och centralkassor redan har. Bostadsstyrelsen tillstyrker därför den föreslagna ändringen i 62 § banklagen.

Övriga remissinstanser anser emellertid det mindre lämpligt att som bankföreningen ifrågasatt ändra själva konstruktionen av inlåningsrättsreglerna innan kreditinstitututredningen slutfört sin översyn av dessa regler.

Däremot motsätter man sig inte att affärsbankernas inlåningsrätt vidgas genom att den i 62 § första stycket g) angivna beloppsgränsen, 200 milj. kr., höjs till lämplig nivå.

Kreditinstitututredningen hävdar att kapitaltäckningskraven för bottenlån i bostadsfastigheter m. m. inte kan ses isolerade utan måste ingå som ett led i en samlad bedömning av inlåningsrättsreglerna. Enligt utredningens mening kan man därför inte särbehandla kapitaltäckningskraven för bottenlån utan att därigenom föregripa utredningens slutliga ställningstagande. Utredningen kan därför inte tillstyrka bankföreningens förslag att ifrågavarande bostadskrediter helt hänförs till den täckningsfria sektorn.

Utredningen påpekar att den särskilda spärregeln i 62 § första stycket g) banklagen, att täckningsfrihet för bostadskrediter m.m. högst får avse ursprungligen 100 milj. kr. och numera 200 milj. kr., tillkommit av speciella skäl och inte för att tillgodose kraven på bankernas soliditet. Med hänsyn härtill tillstyrkte utredningen bankföreningens tidigare begärda höjning av beloppet från 100 till 200 milj. kr. Utredningen konstaterar att bankernas omslutning stigit högst väsentligt under de senaste åren medan beloppsgränsen legat fast på 200 milj. kr. Därför anser utredningen att en ytterligare höjning av gränsen till förslagsvis 700 milj. kr. nu är motiverad. Härigenom skulle enligt utredningen det akuta problemet för vissa större affärsbanker lösas utan att därvid något avsteg — som skulle föregripa utredningens ställningstagande — behöver göras från nuvarande principer i fråga om solvenskravet.

Bankinspektionen anser att några vägande invändningar mot den ifrågasatta lagändringen knappast kan göras med hänsyn till dess konsekvenser i fråga om bankernas soliditet, eftersom fastighetskrediter mot säkerhet i botteninteckningar är förenade med ringa risk. Inspektionen motsätter sig inte att affärsbankerna ges en ökad täckningsfrihet för bostadskrediter men anser att ökningen med hänsyn till den pågående översynen av inlåningsrättsreglerna i sin helhet bör ske genom att beloppsgränsen 200 milj. kr. höjs till lämplig nivå.

Vid avvägningen av det belopp intill vilket fastighetslånen får utgöra underlag för inlåning behöver enligt inspektionen måhända av nyssnämnda skäl mindre hänsyn tas till gränsens betydelse för bankernas soliditet än till dess eventuella betydelse som ett kreditpolitiskt medel att påverka den totala kreditvolymens storlek. En viss styrning av expansionstakten i bankernas kreditgivning har under senare år åstadkommit genom att riksbanken inlagt en restriktiv hållning till bankernas önskan att emittera förlagsbevis, varigenom bankerna föranletts skapa det för en expansion nödvändiga egna kapitalet delvis genom nyemissioner av aktier. Då denna form av kapitalanskaffning är förhållandevis dyrbar, heter det i inspektionens yttrande, har tvånget att upprätthålla den i lagen fastställda relationen mellan främmande

och eget kapital i vissa lägen kunnat få en bromsande effekt på kreditexpansionen.

Riksbanksfullmäktige anmärker till en början att någon obegränsad täckningsfrihet för inlåning placerad i bottenlån i bostadsfastigheter m. m. inte, som bankföreningen synes utgå från, råder för sparbanker och centralkassor för jordbrukskredit. De liberalare reglerna för dessa institut är nämligen förenade med ett visst krav på kapitaltäckning. Bortsett härifrån anser riksbanksfullmäktige det motiverat att vidga affärsbankernas möjligheter att utan specifika kapitalkrav placera inlåning i bostadslån. I avvaktan på kreditinstitututredningens förslag i ämnet synes detta enklast kunna ske genom att det särskilda maximibeloppet om 200 milj. kr. höjs. Därigenom skulle vinnas, heter det i yttrandet, att intresset bland affärsbankerna för den långfristiga bostadskreditgivningen skulle öka och att omläggningen hos bankerna av byggnadskreditiv till »stående lån» främjades. En utökning av beloppet med förslagsvis 500 milj. kr. till 700 milj. kr. anser riksbanksfullmäktige kunna företas utan att några solvensrisker bland bankerna behöver uppstå. En sådan förändring är också önskvärd, enligt riksbanksfullmäktige, om någon väsentlig minskning av de större affärsbankernas behållningar av byggnadskreditiv i färdiga fastigheter skall komma till stånd.

Även *Svenska sparbanksföreningen* påpekar att varken sparbankslagen eller lagen om jordbrukskasserörelsen medger obegränsad täckningsfrihet för ifrågavarande bostadskrediter. Enligt 27 § sparbankslagen är dessa krediter visserligen täckningsfria enligt den s. k. 12 1/2-gångeerregeln, som närmast motsvarar banklagens kapitaltäckningsregel, men däremot täckningskrävande enligt den s. k. 50-gångeerregeln, som inte har någon motsvarighet i banklagen. I praktiken innebär sistnämnda regel krav på en tvåprocentig fondtäckning för placeringar av detta slag. Affärsbankernas önskemål om täckningsfrihet för ifrågavarande krediter i samma utsträckning som gäller för sparbanker kan därför enligt sparbanksföreningen inte tillgodoses med mindre än att i banklagen införs en motsvarighet till den nämnda 50-gångeerregeln. Med hänsyn härtill och till den pågående översynen av kapitaltäckningsreglerna anser sparbanksföreningen att en sådan ändring av banklagen inte lämpligen bör genomföras nu. Däremot har sparbanksföreningen ingen erinran mot en smärre jämkning uppåt av det totala belopp vartill fordringar av ifrågavarande slag får räknas som täckningsfria enligt banklagen.

Departementschefen

Omsorgen om insättarnas trygghet har motiverat särskilda regler i banklagen om att bank inte får ta emot inlåning till högre belopp än som står i viss relation till bankens eget kapital. I den mån bankens tillgångar anses

placerade riskfritt eller med liten risk får emellertid maximibeloppet för inlåning höjas utan särskild täckning i det egna kapitalet eller med täckning endast till viss del eller i viss utsträckning. Liknande regler finns i sparbankslagen och i lagen om jordbrukskasserörelsen.

Bland de placeringar som enligt banklagen är täckningsfria i viss utsträckning återfinns fordringar mot säkerhet av fullgoda inhemska obligationer eller inteckning inom 60 % av taxeringsvärdet i vissa fastigheter eller i tomträtt med byggnader väsentligen avsedda för bostadsändamål. Sådana fordringar är täckningsfria till ett sammanlagt belopp av högst tre gånger bankens eget kapital och högst 200 milj. kr. Beloppsgränsen höjdes till 200 milj. kr. på framställning av bankföreningen genom lagändring år 1963 från tidigare 100 milj. kr.

Bankföreningen har begärt att inlåningsrättsreglerna i banklagen ändras så att affärsbankerna ges obegränsad täckningsfrihet för fordringar med säkerhet av botteninteckningar i bostads- och affärsfastigheter eller i tomträtt till bostadsfastighet. Som skäl för framställningen anför bankföreningen att anspråken på bostadskrediter i affärsbankerna under de senaste åren ökat i snabb takt och nämner som exempel härpå att totalbeloppet av i färdiga fastigheter »infrusna» bostadsbyggnadskreditiv på grund av det ansträngda läget på kapitalmarknaden stigit med drygt 1,2 miljarder kr. från slutet av januari 1963 till motsvarande tid år 1966. I den situation som sålunda inträtt är det enligt föreningen nödvändigt att 1963 års provisoriska reform av banklagens inlåningsrättsbestämmelser fullföljs genom att obegränsad täckningsfrihet genast medges affärsbankerna för bostadskrediter mot botteninteckning.

Den år 1962 tillsatta kreditinstitututredningen skall bl. a. undersöka möjligheterna att förenkla och, eventuellt, förenhetliga reglerna om inlåningsrätt. Med hänvisning härtill har remissinstanserna, med undantag av bostadsstyrelsen, som tillstyrkt bankföreningens framställning, uttalat att en så principiellt viktig ändring i reglerna för affärsbanks inlåningsrätt som bankföreningen ifrågasatt inte bör företas i avvaktan på utredningens resultat. Emellertid har överlag bland remissinstanserna inställningen varit positiv till en provisorisk uppmjukning av inlåningsbestämmelserna i likhet med den som företogs genom 1963 års lagändring.

Även jag anser att principiella ändringar i inlåningsreglerna bör undvikas intill dess kreditinstitututredningens samlade bedömning av dessa regler föreligger och att man i avvaktan därpå kan tillmötesgå affärsbankernas anspråk på vidgad täckningsfrihet för bostadskrediter genom att den beloppsmässiga gränsen för täckningsfrihet höjs. En sådan lagändring torde knappast innebära några ökade risker för insättarna. Däremot synes en ökning av täckningsfriheten medföra vissa fördelar främst med hänsyn till att kreditgivningen för bostadsändamål därigenom underlättas. Som riksbanksfullmäktige framhållit torde en uppmjukning av inlåningsbestämmelserna

i här avsett fall även främja omläggningen hos affärsbankerna av byggnadskreditiv till långfristiga bostadslån. Om någon väsentlig minskning av de större affärsbankernas behållningar av byggnadskreditiv i färdiga fastigheter skall åstadkommas bör emellertid den beloppsmässiga gränsen för bostadskrediters täckningsfrihet höjas väsentligt.

På grund av det anförda vill jag — i överensstämmelse med vad flera remissinstanser, bl. a. riksbanksfullmäktige och kreditinstitututredningen, förordat — föreslå en sådan ändring av 62 § första stycket g) banklagen, att täckningsfrihet för där avsedda fordringar blir medgiven intill ett sammanlagt belopp motsvarande högst tre gånger bankens eget kapital och högst 700 milj. kr. Lagändringen bör träda i kraft omedelbart efter det författning därom utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

I enlighet med vad i det föregående anförts har inom finansdepartementet upprättats förslag till *lag angående ändrad lydelse av 62 § lagen den 31 mars 1955 (nr 183) om bankrörelse*.

Författningsförslaget torde som *bilaga*¹ få fogas vid statsrådsprotokollet i detta ärende.

Föredraganden hemställer, att lagrådets utlåtande över förslaget måtte för det i 87 § regeringsformen angivna ändamålet inhämtas genom utdrag av protokollet.

Vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt bifaller Hans Maj:t Konungen.

Ur protokollet:

Göran Sellvall

¹ Bilagan har uteslutits här. Den är likalydande med den bilaga som är fogad vid propositionen.

Utdrag av protokoll, hållet i lagrådet den 1 april 1966.

N ä r v a r a n d e :

f. d. justitierådet	LIND,
justitierådet	Y. SÖDERLUND,
regeringsrådet	ÅBJÖRNSSON,
justitierådet	BRUNNBERG.

Enligt lagrådet denna dag tillhandakommet utdrag av protokoll över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 25 mars 1966, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i 87 § regeringsformen avsedda ändamålet inhämtas över upprättat förslag till *lag angående ändrad lydelse av 62 § lagen den 31 mars 1955 (nr 183) om bankrörelse*.

Förslaget, som finns bilagt detta protokoll, föredrogs inför lagrådet av hovrättsassessorn Kurt Malmgren.

Lagrådet lämnade förslaget utan erinran.

Ur protokollet:
Stig Granqvist

*Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet på Stockholms slott den 1 april
1966.*

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, statsråden STRÄNG, ANDERSSON, LINDSTRÖM, KLING,
EDENMAN, JOHANSSON, HERMANSSON, HOLMQVIST, ASPLING, PALME, SVEN-ERIC
NILSSON, LUNDKVIST, GUSTAFSSON.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Sträng, anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter lagrådets denna dag avgivna utlåtande över det till lagrådet den 25 mars 1966 remitterade förslaget till *lag angående ändrad lydelse av 62 § lagen den 31 mars 1955 (nr 183) om bankrörelse*.

Med förmälan att lagrådet lämnat lagförslaget utan erinran hemställer föredraganden, att Kungl. Maj:t genom proposition föreslår riksdagen att anta lagförslaget.

Med bifall till vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt förordnar Hans Maj:t Konungen att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:
Krister Olinder